

IT. V.

DE NEGOTIIS GESTIS 4.

4. ULPIANUS, lib. 10, ad Edictum.
Hoc edictum necessarium est: quoniam magna utilitas² absentium
ersatur, ne indefens rerum possessionem, aut venditionem patientur,
el pignoris distinctionem, vel poenae committendas actionem, vel injuria
em suam amittant.

2. GAIUS, lib. 3, ad Edictum provinciale.

Si quis absentia negotia gesserit, licet ³ ignorantis: tamen quidquid utiliter in rem ejus impenderit, vel etiam ipse se in re absentis alicui obligaverit, habeat eo nomine actionem ⁴. Itaque eo casu ultro citroque nascitur actio, quæ appellatur *negotiorum gestorum*. Et sane, sicut regum est, ipsum actus sui rationem ⁵ reddere: et eo nomine condemnari, quidquid vel non, ut oportuit, gessit, vel ex his negotiis retinet: ita ex diverso justum est, si utiliter gessit, prestari ei, quidquid eo nomine vel abest ei, vel abfuturum est ⁶.

3. ULPIANUS, lib. 10, ad Edictum.

Ait pretor: *Si quis negotia alierius¹, sive quis negotia, quae cujusque, cum is moritur, fuerint, gesserit, judicium eo nomine dabo.* — § 1. Hæc verba, *si quis*, sic sunt accipienda, *sive⁸ quæ*: nam et mulieres negotiorum gestorum agere posse, et conveniri non dubitatur. — § 2. *Negotia*, sic accipe: *sive unum, sive plura.* — § 3. *Alterius*, inquit: *et hoc ad utrumque sexum refertur.* — § 4. Pupillus⁹ sane, si negotia gesserit, post rescriptum divi Pii [etiam] conveniri potest in id, quod factus est locupletior: agendo autem, compensationem ejus, quod gessit, palitur¹⁰. — § 5. Et si furiosi negotia gesserim; competit mihi adversus eum negotiorum gestorum actio. Curatori autem furiosi¹¹, vel furioso adversus eum, canave dandam actionem Labeo att¹². — § 6. Hæc verba, *sive quis negotia, quae cujusque, cum is moritur, fuerint, gesserit*: significant illud tempus, quo quis post mortem alicuius negotia gessit: de quo fuit necessarium edicare: quoniam neque testatoris jam defuncti, neque heredis¹³, qui nondum adiit, negotium gessisse videtur. Sed si quid accessit post mortem, utputa partus, et foetus, et fructus; vel si quid servi adquisierint: etsi sex] his verbis non continentur, pro adjecto tamen debent accipi. — § 7. Hæc autem actio, cum ex negotio gesto oriatur, et heredi et in heredem¹⁴ competit. — § 8. Si executor a prætore in negotio meo datum dolum mihi fecerit, dabitur mihi adversus eum¹⁵ actio¹⁶. — § 9. Interdum in negotiorum gestorum actione Labeo scribit dolum solummodo versari: nam, si affectione coactus, ne bona mea distrahanter, negotiis te meis obtuleris: requissimum esse, dolum duntaxat prestatre. Quæ sententia habet aequitatem. — § 10. Hac actione tenetur non solum is, qui sponte, et nulla necessitate cogente, immiscuit se negotiis alienis, et ea gessit, verum et is, qui aliqua necessitate urgente¹⁷ vel necessitatis suspicione gessit. — § 11. Apud Marcellum libro secundo Digestorum queritur, si, cum proposuissimus negotia Titii gerere, tu mihi mandaveris¹⁸, ut geram: an utraque actione uti possim? Et ego pato, utramque locum habere: quemadmodum ipse Marcellus scribit, si lidejussorem¹⁹ accepero negotia gesturus: nam et hic dicit, adversus utrumque esse actionem.

4. Idem, lib. 45, ad Sabinum.
Sed videamus, an fidejussor hic habere aliquam actionem possit? et
verum est, negotiorum gestorum eum agere posse: nisi donandi²⁰ animo
fidejussionis.

5. *Idem*, lib. 10, ad *Edictum*.
Item si, cum putavi²¹ a te mihi mandatum, negotia gessi : et hic nascitur negotiorum gestorum actio, cessante mandati actione. *Idem* est etiam, si pro te fidejussero, dum puto mihi a te mandatum esse. — § 1. Sed et si, [cum] putavi Titii negotia esse, cum essent, Sempronii, ea gessi, solus Sempronius mihi actione negotiorum gestorum tenetur.

Si pupilli tui negotia gessero, non mandatu tuo, sed ne tutela iudicio
tenearis: negotiorum gestorum te habebo obligatum: sed et pupillum²²:

TIT. V. - Art. Lib. a. C. 10 - 2. I. 5. inser. infra da oblig. et act. 2.1. Inst. de oblig.

— 17. V — 1. Lib. 2, C. 19. — 2. L. 5, in pr. infr. de obig. et act. § 1, inst. de obig. que quasi ex contract. — 3. L. 5, § 5, infr. h. t. — 4. L. 45, in pr. infr. h. t. — 5. § 1, L. 5, in pr. infr. h. t. — 6. L. 5, in pr. infr. h. t. — 7. L. 5, in pr. infr. h. t. — 8. L. 5, in pr. infr. h. t.

Just. de oblig. quia quasi ex contract. — 6. *Adda* L. 18, C. h. t. — 7. L. 1, L. 2, supr. h. t., § 3 et 5, infra; h. l. — 8. L. 1, inf. de verb sign.; L. 5, § 3, inf. de homine libero exhibit. — 9. L. 6, ip. pr.; L. 57, in pr. inf.; L. 2, C. h. t. — 10. L. 6, inf. de compensat. — 11. L. 24, in fin. inf. de oblig. ex contract. — 12. L. 1, § 2, inf. de contrar. tutel. — 13. *Invenio* vide L. 28, § 2, uit. inf. de stipul. sev. — 14. L. 6, C. h. t. — 15. L. 21, in fin. inf. cod. — 16. L. 50, in fin. inf. de evict. — 17. L. 17, C. h. t.; i. 4, in fin. C. qui dare tutor; L. 2, C. de hered. tut. — 18. L. 16, C. h. t. — 19. L. 50, inf. de fiduciosus. — 20. L. 12, C. h. t.; L. 20, § 1, inf. mandati.

locupletior fuit factus. — § 1. Item, si procuratori tuo²³ pecuniam dederit tui²⁴ contemplatione, ut creditorem tuum, vel pi- um liberet: adversus te negotiorum gestorum habeo actionem: us eum, cum quo contraxi, nullam. Quid tamen si a procuratore pulatus sum? Potest dici superesse mihi adversus te negotiorum actionem: quia ex abundantia hanc stipulationem interposui. Si quis pecuniam, vel aliam quandam rem ad me perferendam erit: quia meum negotium gessit, negotiorum gestorum mihi actio us eum competit. — § 3. Sed et si quis negotia mea gessit, non mei contemplatione, sed²⁵ sui lucri causa: Labeo scripsit, suum eum potius, meum negotium gessisse: qui enim deprædandi causa accedit, suo non meo commodo studet. Sed nihilominus, imo magis, et is temen negotiorum gestorum actione. Ipse tamen, si circa res meas aliquid derit, non in id, quod ei abest, quia improbe ad negotia mea ac- sed²⁶ in quod ego locupletior fatus sum, habet contra me actionem. — § 4. Si quis ita simpliciter versatus est, ut suum negotium in suis quasi meum gesserit: nulla ex utroque latere nascitur actio: quia des bona hoc patiatur. Quod si et suum et meum, quasi meum, ges- in meum tenetur. Nam et si²⁷ cui mandavero, ut meum nego- gerat, quod mihi tecum erat commune: dicendum esse Labeo ait, dum gessit sciens, negotiorum gestorum eum tibi teneri. — § 5. Si quasi²⁸ servus meus negotium meum gesserit, cum esset vel libertus, genuis: dabitur negotiorum gestorum action. — § 6. Sed si ego tui negotia gessero, vel servi, videamus, an tecum negotiorum gestorum in actionem? et mihi videtur verum, quod Labeo distinguit, et Pom- s. lib. 26 probat: ut, si quidem contemplatione tui negotia gessi- aria, tu mihi tencaris: quod si amicitia²⁹ filii tui, vel servi, vel eo- contemplatione, adversus patrem vel dominum de peculio³⁰ duntaxat in actionem. Idemque est et si sui juris esse eos putavi. Nam et si non necessarium emero filio tuo, et tu ratum habueris, nihil agitur habitatione, eodem loco Pomponius scribit: hoc adjecto, quod putat, et sit in peculio, quoniam plus patri dominove debetur: et in patrem in actionem, in quantum locupletior ex mea administratione factus es. — § 7. Sed si hominis liberi, qui tibi bona fide serviebat, negotia ges- siquidem putans tuum esse servum gessi, Pomponius scribit, earum in [peculiarium] causa, quæ te sequi debent, tecum mihi fore nego- in gestorum actionem: earum vero rerum, quæ ipsum sequuntur, non in, sed cum ipso: sed si liberum scivi: earum quidem rerum, quæ eum antur, habeo adversus cum actionem: earum vero quæ te sequuntur, rsum te. — § 8. Si Titii servum putans, qui erat Sempronii, deder- niam, ne occideretur: ut Pomponius ait, habeo negotiorum gesto- adversus Sempronium actionem. — § 9. Item queritur apud Pedium 7. Si Titium quasi³⁰ debitorem tuum, extra judicium admonuero, et mihi solverit, cum debitor³¹ non esset: tuque postea cognoveris³², et in habueris: an negotiorum gestorum actione me possis convenire? Et dubitari posse: quia nullum negotium tuum gestum est, cum debitor non fuerit. Sed ratihabito³³, inquit, fecit tuum negotium: et sicut quo exactum est, adversus cum datur repetitio³⁴, qui ratum habuit: et ipsi debet, post ratihabitionem, adversus me competere actio. Sic habitio constitut³⁵ tuum negotium, quod ab initio tuum non erat, sed contemplatione gestum. — § 10. Item ait, si Titii debitorem, cui te he- min putabam, cum esset Seius [heres], convenero similiter, et exegero; tu ratum habueris: esse mihi adversus te, et tibi mutuam negotiorum orum actionem³⁶. Atquin alienum negotium gestum est. Sed ratihab- hoc conciliat: quæ res es officit, ut tuum negotium gestum videatur, et hereditas peti possit. — § 11. Quid ergo (inquit Pedius) si, cum te he- dem putarem, insulam fulsero hereditarian; tuque ratum habueris? ut mihi adversus te actio? Sed non fore ait: cum hoc facto meo alter sit plpletatus; et alterius reipsa gestum negotium sit: nec possit, quod alii quisitum est ipso gestu, hoc tuum negotium videri. — § 12. Videamus persona ejus, qui negotia administrat: si quedam gessit, quedam non; contemplatione³⁷ tamen ejus alias ad haec non accessit, et si vir diligens, ab eo exigimus, etiam ea gesturus fuit: an dici debeat, negotiorum orum eum teneri [et] proper ea³⁸, que non gessit? Quod puto verius, de si quid a se³⁹ exigere debuit, proculdubio hoc ei imputabitur; inquam enim hoc ei imputari non possit, cur alios debitores non con-serit: quoniam⁴⁰ conveniendi eos judicio facultatem non habuit, qui⁴¹

ullam actionem intendere potuit, tamen a semetipso cur non exegerit, ei
putabatur : etsi forte non fuerit usurarium debitum, incipit⁴² esse
usurarium : ut divus Pius Flavio Longino rescripsit : nisi forte, inquit,
suras ei remiserat.

7. PAULUS, lib. 9, ad Edictum.

Quia tantundem in bonæ fidei judiciis officium judicis⁴³ valet⁴⁴, quantum in stipulatione nominatum ejus rei facta interrogatio.

8. ULPIANUS, lib. 10, ad Edictum.

Si autem is fuit, qui negotia administravit, a quo mandatum non exigatur: posse ei imputari, cur oblata *de rato* cautione, cum non convenit: modo facile ei fuerit satisdare. Certe in⁴⁵ sua persona indubitatum
adhibebat, quod obliuio dicitur, et hoc satisdatur.⁴⁶

^{12.} CLEMENS, *ad. TIT.*, ad. *lxxvii*. *ad. lxxviii*.

Successori ejus, cuius fuerunt negotia, qui apud hostes recesserunt, hæc actio danda erit. — § 1. Sed si filiæfamilias militis defuncti testamento facto gessi; similiter erit danda actio. — § 2. Sicut autem in negotiis vivorum gestis sufficit utiliter negotium gestum⁶⁶: ita et in bonis mortuorum, licet diversus exitus sit.

Debitor meus, qui mihi quinquaginta debebat, decessit : hujus hereditatis curationem suscepit, et impendi decem : deinde redacta ex venditione rei hereditariæ centum in arca reposui : hæc sine culpa me perierunt : quæsum est, an ab herede, qui quandoque exitisset, vel creditam pecuniam quinquaginta petere possim, vel decem, que impendi Julianus scribit, in eo verti questionem, ut animadvertemus, an iustitia causam habuerim seponendorum centum : nam si debuerim et mihi ^{et} et cæteris hereditariis creditoribus solvere; periculum non solum sexaginta, sed et reliquorum quadraginta [milium] me prestatumur; dectamen, quæ impenderim retenturum, [id est, sola nonaginta restituenda:] si vero iusta causa fuerit, propter quam integra centum eum todirentur, veluti si periculum erat, ne prædia in publicum committerentur, ne poena trajectitiae pecunia augeretur, aut ex compromesso com-

9. SCÆVOLA, lib. 1 Quæstionum.

Pomponius scribit, si negotium a te, quamvis male gestum, probavero negotiorum tamen gestorum te mihi non teneri. Videndum ergo ne i dubio hoc, an ratum habeam, actio negotiorum gestorum pendaat: nam quomodo, cum semel cœperit, nuda voluntate tolletur? sed superioris ut [verum] se putare, si⁵⁰ dolus malus a te absit. [Scœvula:] Imo puto, etsi comprobem, adhuc negotiorum gestorum actionem esse: sed eo dictum te mihi non teneri, quod reprobare⁵¹ non⁵² possim semel probatum: et quemadmodum, quod utiliter gestum est, necesse est⁵³ apud judicem pro rato haberi: ita omne, quod ab ipso probatum est. Ceterum, si etsi probavi, non est negotiorum actio, quid fieri, si a debito meo ex gerit, et probaverim? quemadmodum recipiam? item si vendiderit? ipsi denique, si quid impedit, quemadmodum recipiat? nam utique man datum non est: erit igitur et post ratihabitionem negotiorum gestoru

10. UPIANUS. lib. 10, ad Edictum

Sed an ultra⁵⁴ milii tributariis actione sumptuum, quos feci? et p[ro]p[ter]e competere: nisi specialiter id actum est, ut neuter adversus alterum habeat actionem. — § 1. Is autem, qui negotiorum gestorum agit, non solum si effectum habuit negotium, quod gessit, actione ista utetur: sed sufficit, si utiliter gessit⁵⁵, et si effectum non habuit negotium: et idem si insulam fulsit, vel servum agrorum curavit⁵⁶, etiam si insula exusta est, vel servus olliit, aget negotiorum gestorum: idque et Labeo probat. Sed (ut Celsus refert) Proculus apud eum notat, non semper debere dare. Quid enim si eam insulam fulsit, quam dominus quasi impar sumptu dereliquerit⁵⁷, vel quam sibi necessariam non putarit? Oneravit (inquit) dominum secundum Labonis sententiam⁵⁸: cum unicuique licet damni infecti nomine rem derelinquere. Sed istam sententiam Celsus eleganter deridet⁵⁹: is enim negotiorum gestorum (inquit) habet actionem, qui utiliter negotia gessit: non autem utiliter negotia gerit, quem non necessariam, vel que oneratura est patremfamilias, adgradat. Juxta hoc est et quod Julianus scribit: eum, qui insulam fulsit, vel servum agrorum curavit, habere negotiorum gestorum actionem, si utiliter hoc faceret, licet⁶⁰ eventus non sit securus. Ego quareo, quid

18. PAULUS, lib. 9, ad Edictum.

Procillus, et Pegasus bonam fidem eum, qui in servitute gerere cepit, praestare debere auit: ideoque quantum, si alius ejus negotia gessisset, servare potuisse; tantum cum, qui a semetipso⁷⁵ non exegerit, negotiorum gestorum actione prestaturum, si aliquid habuit in peculio, cuius retentione id servari potest. [Idem Neratius.]

19. *Idem*, lib. 2, ad Neratium.

Atquin natura debitor fuit, etiamsi in peculio nihil habuit, [et] sibi postea solvere debet in eodem actu perseverans: sic ut is, qui temporalis⁷⁶ actione tenebatur, etiam post tempus exactum negotiorum gestorum actione id-prestare cogitur. — § 1. Scavola noster ait, putare se, quod Sabinius scribit debere a capite ratione reddendum, sic intelligi, ut appareat, quid reliquum fuerit tunc⁷⁷, cum primum liber esse coepit; non ut dolum, aut culpam in servitute admissam in obligationem revocet: itaque si inventari vel malo⁷⁸ more pecunia in servitute erogata, liberabitur. — § 2. Si libero⁷⁹ homini, qui bona fide mili serviebat, mandem⁸⁰, ut aliquid agat: non fore cum eo mandati actionem, Labes ait: quia non libera voluntate exequitur rem sibi mandatam, sed quasi ex necessitate servili: erit igitur negotiorum gestorum actio: quia et gerendi negotii mei habuerit affectionem, et is fuit, quem obligare possem. — § 3. Cum me absente negotia mea gereres, imprudens rem meam emisti, et ignorans usu cepisti⁸¹; mihi negotiorum gestorum, ut restituas, obligatus non es: sed si antequam uscupias, cognoscas rem meam esse: subiicie⁸² debes aliquem, qui a te petat meo nomine, ut et mili rem, et tibi stipulationem evictionis committat: nec videris dolum malum facere in hac subiectione: idcirco enim hoc facere debes, ne actione negotiorum gestorum tenearis. — § 4. Non⁸³ tantum sortem, verum etiam usuras ex pecunia aliena⁸⁴ perceptas negotiorum gestorum judicio prestatibus: vel etiam quas percipere potuimus. Contra quoque usuras⁸⁵, (quas) praelevimus, vel quas ex nostra pecunia percipere potuimus, quam in aliena negotia impendimus, servabimus⁸⁶ negotiorum gestorum judicio. — § 5. Dum apud hostes esset Titius, negotiis ejus administravisti: postea reversus est, negotiorum gestorum mili actio competit, etiamsi eo tempore, quo gerezabantur, dominum non habuerunt.

20. UPIANUS, lib. 10, ad Edictum.

Sin autem apud hostes constitutus decessit, et successori⁸⁷, et adversus successorem ejus, negotiorum gestorum directa et contraria competit.

21. PAULUS, lib. 9, ad Edictum.

Nam et Servius respondit (ut est relatum apud Alfenum libro 59 Digestorum): cum a Lusitanis tres capti essent, et unus ea conditione missus, ut pecuniam pro tribus adferret, et nisi redisset, ut duo pro eo quaque pecuniam darent, isque reverti non posset, et ob hanc causam illi pro tertio quoque pecuniam solviscent: [Servius respondit] aequum esse, praeorem in eum reddere judicium. — § 1. Qui negotia hereditaria gerit, quodammodo sibi hereditatem⁸⁸, sequi ei obligat: ideoque nihil referit, an etiam⁸⁹ pupillus heres existat: quia id as alienum cum castoris hereditariis oneribus ad eum transiit. — § 2. Si, vivo Titio, negotiis ejus administrare coepi: intermittere mortuo eo non debeo: nova tamen inchoare necesse mili non est: vetera explicare⁹⁰, ac conservare necessarium est: ut accidit, cum alter ex sociis mortuus est: nam quacunque prioris negotii explicandi causa geruntur, nihilum refert, quo tempore consummentur, sed quo tempore inchoarentur. — § 3. Mandatu negotia mea Lucius Titius gessit: quod is non recte gessit, tu mili actione negotiorum gestorum teneris: non⁹¹ in hoc tantum, ut actions tuas præstas, sed etiam quod⁹² imprudenter eum elegeris: [ut] quidquid, detrimenti negligenti ejus fecit, tu mili præstas.

22. GAIUS, lib. 5, ad Edictum provinciale.

Sive hereditaria negotia, sive ea, qua alicuius essent, gerens aliquis, necessario rem emorit: licet ea interierit: poterit, quod impenderit, iudicio negotiorum gestorum consequi: veluti si frumentum, aut vinum subcuratore experiri possit, et consequi, id ut ei salvum esset, quod causa ejus damnum cepisset? Valerius Severus respondit, adversus¹⁰ contumelio negoziis gestorum actionem tutori dandum. Idem respondit, ut

⁷⁵ L. 25, supr. b. t.; L. 9, 2 8, inf. de admin. et peric. tuti. — ⁷⁶ L. 8, in pr. supr. b. t. — ⁷⁷ Add. L. 17, in pr. supr. cod. — ⁷⁸ L. 1, 2 12, inf. de extraordinar. cognitione. — ⁷⁹ L. 13, 2 ult. inf. de hereditatis p[ro]le. — ⁸⁰ L. 54, 2 5, inf. de adquirend. rerum domin. — ⁸¹ L. 2, 2 2, inf. de liberali causa. — ⁸² L. 57, 2 1, inf. h. t. — ⁸³ L. 5, 2 5, L. 25, 2 1, inf. de admin. et peric. tuti. — ⁸⁴ L. 5, 2 1, inf. de lib. t. — ⁸⁵ L. 1, 2 1, inf. de testam. tutel. — ⁸⁶ L. 1, in pr. inde de filiis suis tuti. — ⁸⁷ L. 1, 2 1, inf. de hereditatis p[ro]le. — ⁸⁸ L. 2, in fin. supr. h. t. — ⁸⁹ L. 1, 2 2, inf. de mandati. — ⁹⁰ L. 1, in pr. inf. de fiducie tutel. — ⁹¹ L. 5, 2 8, supr. h. t. — ⁹² L. 18, in pr. inf. de hered. petit. — ⁹³ L. 15, 2 8, L. 60, 2 7, inf. locati. — ⁹⁴ L. 15, 2 8, supr. h. t.; L. 22, C. cod. — ⁹⁵ L. 6, 2 9, L. 8, 2 1, supr. h. t.; L. 80, 2 8, inf. de fort. — ⁹⁶ Orl. L. 20, inf. de re judic. — ⁹⁷ L. 4, in fin. inf. de hereditatis p[ro]le. — ⁹⁸ L. 1, 2 1, supr. h. t. — ⁹⁹ L. 1, 2 1, inf. de solito matrim. — ¹⁰⁰ L. 1, 2 1, supr. h. t. — ¹⁰¹ L. 1, 2 1, inf. de admin. et peric. tuti. — ¹⁰² L. 1, 2 1, inf. de inst. act. — ¹⁰³ Add. L. 10, 2 5, inf. de mandati. — ¹⁰⁴ L. 8, 2 8, vers. 1. — ¹⁰⁵ L. 20, 2 1, inf. de liberat. legat. — ¹⁰⁶ L. 1, 2 1, inf. de publicis. — ¹⁰⁷ L. 1, 2 1, inf. de deficij. — ¹⁰⁸ L. 1, 2 1, inf. de appell. — ¹⁰⁹ L. pen. C. quando dies legit. — ¹¹⁰ L. ult. C. de his qui veniam zeta. — ¹¹¹ L. 54, inf. h. t. — ¹¹² L. 11, C. cod. — ¹¹³ L. 14, 2 7, inf. de religio. — ¹¹⁴ L. 15, C. h. t. — ¹¹⁵ L. 8, 2 5, inf. mandati. — ¹¹⁶ Add. L. ult. inf. de contrar. tutel. — ¹¹⁷ L. 19, 2 1, inf. de testam. tutel. — ¹¹⁸ Obst. L. pen. inf. de testam. et ration. diatriba. — ¹¹⁹ L. 52, 2 1, inf. de fortis. — ¹²⁰ L. 4, C. de in lit. dando tuto.

ejus acciderit: nam cum propter ipsum ruinam, aut incendium damnatus sit: absurdum est, eum istarum rerum nomine, que ita consumptae sunt quicquam consequi.

23. PAULUS, lib. 20, ad Edictum.

Si quis negotia aliena gerens indebitum⁹⁴ exegerit, restituere cogitur⁹⁵: de eo autem quod indebitum solvit, magis est ut sibi imputare debeat.

24. *Idem*, lib. 24, ad Edictum.

Si [ego] hac mente pecuniam procuratori dem, ut ea ipsa creditoris fieret: proprietas quidem per procuratorem non⁹⁶ adquiritur. Potest tamen creditor, etiam invito me⁹⁷ ratum habendo, pecuniam suam facere: quia procurator in accipiendo creditoris duntaxat negotium gessit: et ideo creditoris ratificatione liberor.

25. *Idem*, lib. 27, ad Edictum.

Si quis negotia aliena gerens, plus⁹⁸ quam oportet impenderit: recipatur etiam id, quod prestari debuerit.

26. MODESTINUS, lib. 4 Responsorum.

Cum aliqui civitati⁹⁹ per fideicommissum restituti jussa esset hereditas: magistratus actores horum bonorum Titium, et Seium, et Gaium idoneos creaverunt: postmodum hi actores inter se divisorum administrationem bonorum, idque egerunt sine autoritate, et sine consensu magistratum: post aliquod tempus testamentum, per quod restituti civitati hereditas fideicommissa esset, irritum probatum est pro tribunali: atque ita ab intestato Sempronius legitimus heres defuncti extitit: sed ex his actoribus unus non solvendo decessit: et nemo heres ejus extitit. Quero, si Sempronius convenienter actores horum bonorum, periculum inopis defuncti ad quos pertinet? *Herennius Modestinus* respondit, quod ab uno ex actoribus ob ea quea solus gessit, negotiorum gestorum actione servari non potest, ad damnum ejus¹⁰⁰, cui legitima hereditas quiesita est.

27. *Idem*, lib. 2 Responsorum.

Ex duobus fratribus, uno quidem sue aetatis, alio vero minore annis, cum haberent communia prædia rusticæ, major frater in saltu communia eundem saltem cum fratre dividenter, sumptus sibi, quasi re meliore ab eo facta, desiderabat, fratre minori jam legitima¹ aetatis constituta²: *Herennius Modestinus* respondit, ob sumptus nulla re urgente, sed voluptatis causa factos, eum de quo queritur, actionem non habere. — § 1. Titum, si pietatis³ respectu sororis aluit filiam⁴, actionem hoc nomine contra eam non habere.

28. JAVOLENUS, lib. 8, ex Cassio.

Si quis mandato Titii negotia Seii⁵ gessit, Titio mandati tenetur: hisque estimari debet, quanto Seii et Titii interest: Titii autem interest, quantum est Seio prestare debet, cui vel mandati vel negotiorum gestorum nomine obligatus est: Titio autem actio competit cum eo, cui mandavit aliena negotia gerenda, et antequam⁶ ipse quicquam domino preset: quia id ei abesse videtur, in quo obligatus est.

29. CALISTRATUS, lib. 5 Edicti monitorii.

Cum pater testamento posthumo tutorem dederit; isque tutelam interim administraverit, nec posthumus natus fuerit: cum eo non⁷ tutela, sed⁸ negotiorum gestorum erit agendum. Quod si natus fuerit posthumus, tutela erit actio: et in eam utrumque tempus veniet: et quo antequam natus sit, detractione infans, gessit, et quo postequam natus sit.

30. JULIANUS, lib. 5 Digestorum.

Ex facto querebatur: quendam ad siliginem⁹ emendam curatorem decreto ordinis constitutum, eidem alium subcuratorem constitutum siliginem misericordia corrupisse, atque ita pretium siliginis, que in publicum empta erat, curatori adductum esse: quaque actione curator cum subcuratore experiri possit, et consequi, id ut ei salvum esset, quod causa ejus damnum cepisset? *Valerius Severus* respondit, adversus¹⁰ contumelio negotiorum gestorum actionem tutori dandum. Idem respondit, ut

magistratui¹¹ adversus magistratum eadem actio detur: ita tamen, si¹² non sit conscientia fraudis. Secundum quæ etiam in subcuratore idem dendum est.

31. PAPINIANUS, lib. 2 Responsorum.

Liberto vel amico mandavit pecuniam accipere mutuam: cuius literas creditor secutus¹³ contraxit, et fidejussor intervenit: etiam pecunia non sit in rem [ejus] versa, tamen dabatur in eum negotiorum gestorum actio creditori, vel fidejussori: scilicet, ad¹⁴ exemplum¹⁵ institutorum actionis. — § 1. Inter negotia Sempronii qua gerebat, ignorans Titii negotiorum gessit: ob eam quoque speciem Sempronii tenebatur: sed ei cautionem indemnitatissimam officio judicis præbere necesse est adversus Titium, cui datur actio. Idem in tute juris est. — § 2. Litem in judicium deductam, et a reo desertam frustratoris amicus ultra egit, causas absentiae eius allegans judicis: culpan contraxisse non videbatur, quod sententia contra absentem dicta, ipse non provocavit. Ulpianus nota: Hoc verum est: quia frustrator condemnatus est, ceterum si amicus, [cum] absentem defendenter, condemnatus negotiorum gestorum ager: poterit ei impunitari¹⁶, si, cum posset, non¹⁷ appellasset. — § 3. Qui aliena negotia gerit, usuras¹⁸ prestat cogitur: ejus scilicet pecunia, que purgatis necessariis sumptibus superest. — § 4. Libertos certam pecuniam accipere testator ad sumptum monumenti voluit: si quid amplius fuerit erogatum, judicis negotiorum gestorum ab lierede non recte peletur¹⁹ de jure fideicommissi: cum voluntas finem erogationis fecerit. — § 5. Tutoris heres impubes filius ob ea, que tutor ejus in rebus pupillæ paterna gessit, non tenetur: sed tutor proprio nomine judicis negotiorum gestorum convenienter. — § 6. Quamquam mater filii negotia secundum patris voluntatem, pietatis fiducia gerat: tamen ius actoris periculo suo, litium causa constituendi, non habebit: quia ne ipsa filii nomine recte agit, aut res honorum ejus alienat, vel debitorem impuberis accipiendo pecuniam liberat²⁰. — § 7. Uno defendente causam communis²¹ aquæ, sententia predio datur: sed, qui sumptus²² necessarios probabiles in communi lite fecit, negotiorum gestorum actionem habet.

32. *Idem*, lib. 5 Responsorum.

Fidejussor imperiti lapsus, alterius quoque contractus, qui personam ejus non continebat, pignora, vel hypothecas suscepit: et utramque pecuniam creditoris solvit, existimans indemnitatissimam confusis prædictis consuli posse: ob eas res judicis mandati²³ frustra convenienter, et ipse debitorem frustra convenient: negotiorum autem gestorum actio utriusque necessaria erit: in qua licea culpam estimari satis est, non etiam casum: quia p[re]dicto fidejussor non videatur: creditor ob id factum ad restituendum judicis, quod de pignore dato redditum, cum videatur jus suum vendidisse, non tenebatur. — § 1. Ignorante virgine, mater a sponso filiae res donatas suscepit: quia mandati vel depositi cessat²⁴ actio, negotiorum gestorum agitur.

33. *Idem*, lib. 10 Responsorum.

Heres viri defuncti uxorem: quæ res viri tempore nuptiarum in sua potestate habuit, compilata hereditatis postulare non²⁵ debet²⁶: prædictus itaque facit, si ad exhibendum, et negotiorum gestorum, si negotia quoque viri gessit, cum ei fuerit expertus.

34. PAULUS, lib. 1 Questionum.

Nesennius Apollinaris Julio Paulo salutem: Avia nepotis sui negotia gessit: defunctis utriusque, avia heredes conveniebant a nepotis hereditibus negotiorum gestorum actione: reputabant heredes avia alimenta præstata nepoti. Respondebatur, aviam jure pietatis suo præstisset: nec enim aut²⁷ desiderasse, ut decerneretur alimenta, aut decreta essent. Præterea constitutum esse dicebatur, ut si mater aliussit, non possent alimenta, que pietate²⁸ cogente de suo præstisset, repete. Ex contrario dicebatur, [tunc] hoc recte dici, ut de suo²⁹ aliis mater probaretur: at in propria avia, quæ negotia administrabat, verisimile esse de ipsius nepotis eum aliuisse. Tractatum est, nunquid utroque patrimonio erogata videatur? Quero quid tibi justius videatur? Respondi: Hæc disceptatio in factum constitutum. Nam et illud, quod in matre constitutum est, non potest uterque perpetuo observandum. Quid enim, si etiam protestata est³⁰, se filium ideo atere, ut aut ipsum, aut tuiores ejus convenienter? p[ro]p[ter]e patrem ejus obisse, et matrem, dum in patriam revertitur, tam

²⁷ Julianus, inf. de hereditatis p[ro]le. — ²⁸ Orl. L. 15, inf. de acquirend. rerum domin. — ²⁹ L. 4, in fin. inf. de adquir. vel amitt. possess. — ³⁰ L. 15, inf. de testam. tutel. — ³¹ L. 1, 2 1, inf. de solito matrim. — ³² L. 6, 2 1, supr. h. t. — ³³ L. 15, 2 1, inf. de inst. act. — ³⁴ L. 16, inf. de inst. act. — ³⁵ Add. L. 10, 2 5, inf. de mandati. — ³⁶ L. 8, 2 8, vers. 1. — ³⁷ L. 1, 2 1, C. de inst. act. — ³⁸ L. 55, inf. de rebus cred. — ³⁹ L. 1, 2 1, 2 1, inf. de magistr. conv. — ⁴⁰ Add. L. 10, 2 5, inf. de mandati. — ⁴¹ L. 1, 2 1, inf. de liberat. legat. — ⁴² L. ult. 2 1, inf. de publicis. — ⁴³ L. 1, 2 1, inf. de deficij. — ⁴⁴ L. 1, 2 1, inf. de appell. — ⁴⁵ L. pen. C. quando dies legit. — ⁴⁶ L. ult. 2 1, inf. de pign. et hypoth. — ⁴⁷ L. 1, 2 1, inf. de dolo male. — ⁴⁸ L. 1, 2 1, inf. de re judic. — ⁴⁹ L. 1, 2 1, inf. de re judic. — ⁵⁰ L. 1, 2 1, inf. de re judic. — ⁵¹ L. 1, 2 1, inf. de re judic. — ⁵² L. 1, 2 1, inf. de re judic. — ⁵³ L. 1, 2 1, inf. de re judic. — <sup